

سومین کنفرانس علم پژوهش رهیافت های نوین در علوم انسانی ایران

خلود در قرآن و روایات و سنجش نظر ابن عربی و ملاصدرا

مصطفی نژادپور

چکیده

در این پژوهش تلاش بر این بوده که دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا مورد بررسی قرار گیرد. از آنجا که هر کدام تابع مکاتب فکری خاص بودند، بدیهی است که نتایج به دست آمده با یکدیگر متفاوت باشد. اما به دلیل اینکه دلایلشان در باب مسئله خلود بعضا دچار اشکال و نارسایی بوده، خلود در قرآن و روایت نیز بررسی شد. در نتیجه خلود از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا با خلود در قرآن و روایت با یکدیگر متفاوت بود. به طوری که در برخی موارد چنانکه در بخش خلود از دیدگاه قرآن و روایات ذکر شده پاره ای از دیدگاه های ایشان در تضاد کامل با نص آیات قرآن و روایات می باشد. بنابراین، ضعف در روش های تفسیری عرفانی و عقلی باعث شده است که خلود از دیدگاه قرآن و روایات مورد توجه قرار گیرد، زیرا مبین و نشان دهنده ی حقیقت واقعی خلود، به دور از هرگونه تفسیر ناروایی می باشد.

واژگان کلیدی: خلود، عذاب، جهنم، ابن عربی، ملاصدرا.

طرح مسئله

سوال اینکه آیا گناهکاران و یا برخی از گناهکاران در جهنم جاودانه هستند؟ یکی از مهم ترین مباحث مطرحه در میان عرفا و فلاسفه بوده است. در این میان ابن عربی و ملاصدرا به صورت مبسوط به این مبحث پرداخته و ادله هایی را، البته متناسب با مبانی فکری خود اقامه کرده اند. از آنجا که سابقه طرح این مسئله از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا مد نظر است اما اهمیت آن را می توان از زمان نزول قرآن دانست. چنانکه به وفور در نص آیات قرآن به صراحت صحبت به میان آمده است. در این نوشتار سعی خواهد شد نظرات ابن عربی و ملاصدرا ارائه داده و هر یک از آنها نقد و بررسی شود. هر کدام از ایشان در کتاب های خود نظیر ابن عربی، در کتاب فتوحات مکیه و رحمه من الرحمن و همچنین، ملاصدرا در کتاب الحکمة المتعالیة فی الاسفار العقلیة الأربعة به تفصیل پیرامون این مسئله سخن به میان آورده اند. سپس خلود از دیدگاه قرآن و روایات با شفافیت توضیح داده خواهد شد.